

Дин халкъланы бирлигин беклешдире

Июнь айны орталарында Дагъыстанны тахшагъарында рамазан айны башланывуна багъышланып «Дагъыстан халкъланы бирлигин беклешдиривде динни ролю» деген бусурманланы I республикан форуму оьтгерилди. Бу жыйын Дагъыстанны муфтияты ва ДР-ны дин ишлеге байлавлу Комитети бирликде онгаргъан.

Форумда ДР-ны башчысы Рамазан Абдулатипов, Дагъыстанны муфтиси шайх Агъмат гъажи Абдулаев, олай да республиканы шагъарланы ва районланы имамлары, муниципал администрацияланы къуллукъчулары, жамиятны вакиллери ортакъчылыкъ этди. Бу бусурман жыйынны аслу мурады – пачалыкъ ва дин аралыкъланы беклешдирмек ва оьсдюремек, республикада парахатлыкъны ва оьсюню болдурмакъ.

Оьсюню чыгъып сёйлевюнде ДР-ны башчысы Рамазан Гъажимурадович булай деди:

– Сыйлы рамазан ай ораза тутувну белгиси гъисаплана. Ругъ тазаланыв ва сакъланыв, парахатлыкъны яны болув ва рагъмулукъ, языкъсыныв ва яхшы ишлер этмеге талпыныв. Бу сыйлы айда бусурманлар янгыз аш ашавун къоймай, олар яман ишлерден ва эрши ойлардан да сакълана. Шолайлыкъ – ораза тутувну оьр даражадагъы маънасы, Ислам динни де ажайып маънасы. Дагъыстан Ислам динни къабул этгени минг йылдан артыкъ бола. Минг йылдан къолай биз Аллагъга рагъмулукъ, парахатлыкъ ва ана топурагъыбыз учун берекет бергенни тилейбиз. Амма бизин тарихибизде

парахат гюнлер кёп аз болгъан. Хыйлы елевчулер, бирини артындан бири, дагъыстан топуракъга геле болгъан. Шогъар да къарамайлы, биз оьз маданиятыбызны, оьз динибизни сакълап болдукъ. Дагъыстанга Ислам дин лап рагъмулу ерлерден гелген. Оьзге Россияга да Ислам дин Дагъыстан топуракъдан яйыла. Шо саялы, Дагъыстанны бусурманлары, алимлери, имамлары, шайхлары Россияны оьзге уьметини алдында айры жаваплыкъны сезе. Дагъыстанда Ислам дин даим таза кюйде сакъланып тургъан. Республиканы башчысы Сирияны алда болгъан муфтиси Агъмат Кафтарны сё-

лерин гелтирди: «Мен Совет Союзну заманында Дагъыстанда болгъан эдим ва дагъыстанлылар булан межитлерде намаз къылгъан эдим. Дюньяны бир еринде де Дагъыстанда йимик таза муъминлени гёрмегенмен». Амма шону булан бирче Р.Абдулатипов булай деп де къошду: «Неге дагъыстан жамият артда къалып тура? Авамлыкъда неге батылгъанбыз? Биз чи динибизни юрютмеге толу ихтиярлыбыз, иманны ёлун тутмагъа бир пуршав да ёкъ, айлана якъдагъылагъа Ислам динни яймагъа эркин кюйде болабыз, межитлер къурмагъа да болабыз!

» 4

Номерде:

Тарчыкъдагъылагъа кёмек

бет 4

Намазланы заманы: къайсы кюй тюз?

бет 4

Къайгъылар гелтиреген къара айгъыр

бет 6

Хадир гече (Ляйлят-уль-къадр)

Хадир гече (Ляйлят-уль-къадр) – йылны ичинде лап абурлу гече. Ону маънасы гележекни белгилеву ва къудратлыкъны гечеси деп таржума этиле. Шу гече Лавгъуль Махфуздан (Хранимая скрижалъ) Ер юзюню тюпдеги кёклерине сыйлы Къуръан китап тюшюрюлген болгъан ва ондан таба буса Къуръанны суралары ва аятлары агъвалатлагъа гёре йиберила болгъан. Шо гечеге Къуръанна сав сурасы багъышлангъан.

Бу гечеге «Хадир гече» деп айтылагъанны себебин аглатса, шо гече адамланы къысматы, гележеги, ишлери, яшав гъалы белгилене. Абу Хурайра тапшургъан гъадисде булай айтыла: «Ляйлят-уль-Къадр гечени Аллагъны шабагъатына инанып, иманлы ва умутлу кюйде ибадат этип йиберген гишиге алдагъы гюнагълары гечиле» (Аль-Бухариден).

Кёбюсю алимлери айтагъан кюйде, Хадир гече рамазан айны узагъында болмагъа бола. Амма оланы да кёбюсю ташдырагъаны йимик, Хадир гече рамазан айны ахырынчы он гюнюнде яшырылгъан. Шо гече сыйлы айны къайсы гечесине рас телегенни билмек учун бизге бир-эки белгилер де ачыкъ. Масала, Хадир гече парахат, тунчукъсуз ва сувукъ болмай, ай ярыкъ берегенде йимик ярыклы да бола. Шо гюн гюнеш де ярыклы шавлаларсыз тува, неге тюгюл шо гюн кёкге багъып хыйлы-хыйлы малайиклер гёттериле ва гюн ярыкъны шавласын кемите. Шо сыйлы гече болгъан чакъы кёп Къуръан калиманы, зикирни охума яхшы, намазлар къылмагъа, эртенги ва гечеги намазланы жамият булан къылмагъа, дагъы да яхшы межитде буса. Олай да Мугъаммат Пайхаммарны абурлап-сыйлап салаватлар охумагъа бек яхшы, Есибиз Аллагъга дуа этмеге, алгъышлар

тилемеге, иманыбызны беклешдирсин, деп ялбармагъа ери болур. «Аллахумма иннака'афуввунтухибуль-афвава'фу'анни» («Гьей мени Аллагъым! Сен гечесен, Сен гечмеге сюесен, мени де геч, деп тилеймен») деген дуаны кёп охумагъа да яхшы болур. Бола туруп рамазан айны бары да гечелерин болмай буса, артдагъы он гюнню гечесин сама да межитде йибермеге къаст къылмагъа тарыкъ. Иътикафга (межитде болувгъа) негет де тутуп. Иътикафны маънасыны ва агъамиятлыкъны гъакъында хыйлы сёз айтылгъан. Бу сыйлы гечеге буса иътикафны даражасы нечик уллу болур дагъы?! Есибиз Аллагъ бизге шо гечени лап яхшы кюйде оьтгермеге имканлыкъ да, гюч де берсин, Пайхаммарны гъадисинде айтылгъандай, эртенге гюнагълардан чайылып тазаланмагъа болар йимик. Амин!

» 3

Пайхаммарны сыйлы асарлары Къызлар шагъарда

Июнь айны ахырларында Магъачкъаладан Къызлар шагъаргъа Мугъаммат Пайхаммарны йигирмадан артыкъ асарлары ва бир тыю етишдирилди. Бу шатлы сапарда асарланы ёлгъа алып чыкъгъанланы арасында республикабызны районланы ва шагъарланы имамлары ва ёлбашчылары, жагъиллени башын тутгъанлар да болгъан.

Ёлавчулар асарлардан къайры къызларлыгъа сыйлы Каабаны ачгъычын да алып гелген. Бу ажайып ва гъар бусурманны юрегине аявлу асарланы къаршыламакъ учун шагъарны орамларына чыкъгъан насипли адамланы санаву нече де кеп эди. Ерли халкъны бетлеринде иржайып булан Пайхаммаргъа бакъгъан сюев де гёрюне эди.

Бу асарлар Къызлар шагъарны янги межитинде адамлар гёрюп болардай арагъа салынажакъ ва рамазан ай битгинче шонда къалажакъ.

Google компания ораза тутагъанлагъа кёмек этген

Google деген компания рамазан айда бусурманлагъа кёмек болсун деп хас сайт чыгъаргъан. Шону арагъа чыгъаргъанлар инандырагъан кюйде, бу сайт сыйлы айны вакътисинде бусурманлагъа кёмек этежек.

My Ramadan Companion («Рамазан айдагъы мени сапар ёлдашым») деген веб-сайт гъар кьоллачу учун ону яшайгъан ерине ва хасиятларына гёре ораза тутувунда айры ёравлар, пайдалы тапшурмалар бере.

Шолай, сайтда къайсы буса да бир ерде танг не заман къатагъанны, ёллардагъы гъалны, рагъмулу ифтарлар не ерлерде оьтгерилегени, янги рецептлени

гъакъында ва ораза охумагъа бола, олай да тутагъанда савлугъун нечик осал болмай сакълайгъан кюйлени ерлешдирилген.

Америкада Ислам динни агитатмагъа къарай

США-дагъы Сакраменто деген шагъарда (Калифорния штат) бусурманланы ярыкъландырып гъаракаты иш башлагъан. Бу ишни бойнуна алгъанлар Ислам динни гъакъында англатив береген ва бусурманлар кимлер экенни англатагъан улуу платкатлар (билбордлар) токъташдыргъан.

Гъаракатны спонсору – «Темиркъазыкъ Американы ислам къуруму» (ICNA) – билдиреген кюйде, Ислам дин булан таныш болмагъа чакъырагъан шолай белгилер 100-ден артыкъ этилмеге герек. Бу пайдалы иш бусурманлагъа йимик, бусурман тыюллеге де багъышлангъын.

Суратларда булай язывланы охумагъа бола: «Яшавлукъ масъалалагъа жаваплар излеймисиз? Мугъаммат

булан таныш болугъуз», «Рагъмулукъ – динни белгиси», «Мугъаммат паракатлыкъгъа, адилликте ва къатынгишилени ихтиярларына инана болгъан». «Биз ойлашагъан кюйде, сюевню ва агъа-

иниликни уьлгюсю Мугъаммат Пайхаммарны келпети булан жамиятны яракъландырыгъа айрыча тетекейли янашмагъа тарыкъ», – дей ICNA генеральный директоруну орунбасары Вакас Сайт.

Россияда гъалал сапун чыкъгъан

«Halal Cosmetics» деген компания гъайван май кьолланмагъан ийис ва хозяйственный сапун чыгъармагъа башлагъан. Гъалал сапун – бары да якъдан таза, оьсюмлюк майлардан ясалгъан, пальма ва кокос май кьолланып этилген.

Сапун бизин пачалыкъда этиле ва Россияны муфтилене Совети халкъара гъалал сертификацияны центры булан тергеле. Пачалыкъ органланы тарыкълы бары сертификатлары да бар.

Малны чыгъарагъанлар белгилейген кюйде, «Halal Cosmetics» деген компания оьзлени аслу мурадын багъалы тыюл, сан якъдан да оьр даражадагъы ва дин къабул этеген къайдада тазалыкъ алат булан дюньядагъы бары да бусурманланы таъмин этмек, деп гъысаплай.

«Ювукъ арада малыбызны оьзге затлар

булан генгешдирмеге хыял этебиз. Шо-ланы арасына сувлу сапун, шампуньлар ва чач учун бальгамлар, тиш тазалайгъан пасталар, атир ийисли майлар, савут саба тазалайгъан затлар», – деп билдире «Halal Cosmetics» компанияда.

Сектор Газаны бусурманлары межитлерсиз къалгъан

Сектор Газада яшайгъан бусурманлар таравих намазланы израил асгерчилер тозгъан межитлени ерлеринде палаткалар салып къылалар. Палестинаны дин ишлеге ва вакъфугъа къарайгъан министерлиги атышындан сонг тозулгъан, бузулгъан межитлени ерлеринде палаткалар онгарып, тувулунгъан гъалдан чыкъ-

магъа булай кюй тапгъан. Израилни къамаву бу якълагъа тарыкъ чакъы къурулуш суратны гелмеге къоймай, шо саялы межитлени, оьзге биналаны йимик, ярашдырмагъа имканлыкъ ёкъ, ювукъ арада болажагъы да белгисиз.

Гъал шолай къыйынлы экенге де къарамайлы, палестинли халкъ

бюджоремей. Олар ибадат да эте, Есибиз Аллагъыгъа гъалы тыюзелсин учун дуа-алгъыш да эте, умут да уьзмей. Дюньядагъы бусурманлар палестинли дин къардашларына дуа сама да этип кёмек этмеге борчлудур. Артдагъы израил дав гъужумдан сонг Сектор Газада 67 межитге зарал этилди, 150-си буса толу кюйде тозулду.

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет

Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор

Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор

Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка

Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер

Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 3 июля 2015 г. в 18:15

Тираж 2. 250 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:

Редакция: (8722) 51-85-22. Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;

www.assalam.ru

Тарчыкъдагъылагъа кѣмек

«Тюзлюк ва рагъмулукъ» деген фонд кѣрулгъанлы бир нече ай гетген. Ону аслу чалышыву Дагъыстан Республиканы тарчыкълыкъгъа тарыгъан адамларына кѣмек гѣрсетмек эди. Бираз алларда шо фондну «Инсан» деген белгили фонд булан бирикдирме токъташалар. Шогъар байлавлу болуп къошум маълумат алмакъ мурадта биз ДР-ни муфтисини кѣмекчиси, «Инсан» деген фондну ёлбашчысыны орунбасары Казим гъажи Темирболатов булан ёлукъдукъ.

– Ярай буса, шолай къарар не учун къабул этилгенни айтыгъызсана?

– Биз билеген кюйде, «Тюзлюк ва рагъмулукъ» деген фонд кѣрулгъандан берли ярым йыл тюзлюк эсе болмай, «Инсан» деген фонд ишлейгенли буса эки йыл бола. Тек ону иши янгыз Магъачкъаланы дазусунда тамамлана эди. Шогъар гѣре эки де фондну «Инсан» деген ортакъ атны тюзлюнде бирлешдирмекни къарары къабул этилди. Ону атын алышдырмай къойма токъташдыкъ, неге тюзлюк, «Инсан» деген Рагъмулу фонд устюнлю кюйде озю ишлейген вакътин ичинде янгыз республикада тюзлюк, ондан тышда да белгили эди.

– Янгыртылгъан «Инсан» деген фондну алдында не йимик биринчи масъалалар токътагъан?

– «Инсан» деген фонд озюню чылышыву арт заманлагъа ерли янгыз Дагъыстанны тахшагъарында оьтгерге эди буса, бирикдирилгенден сонг,

савлай республикада ону бѣлюклерин кѣруу аслу масъалаларыны бириси болуп токътай. Шо ишге гъар районну имамы кършулажакъ. Неге тюзлюк, алда Иса пайхаммарны атындагъы Республика Ругъани центры кѣруу гъа байлавлу мая жыйыву булан «Тюзлюк ва рагъмулукъ» деген фонд машгъул болажакъ деп билдирилген эди, бирлешдирив ишлерден сонг буса, шо къуллукъну «Инсан» деген фонд кютежек. Айрокъда бу сыйлы айларда къаст этежекбиз.

Къалгъан бары да масъалаларда буса, «Инсан» деген фонд, алда йимик, бары да тармакъларда иш гѣрежек. Олай да,

заявалагъа гѣре, фондну тергевюню тюзлюнде болма сюегенлени материал гъалын тюз ва адилли кюйде къыйматламакъ учун, инспекторлар ерлеге баражакъ. Гъасили, савлай ону чалышыву алдагъы кюйде къалажакъ, янгыз о кѣрушажакъ территорияны оьлчевю артажакъ.

– Яни, савлай Дагъыстан Республикадагъы тарчыкълыланы бирикген кюрчюсю яратылажакъмы?

– Олай кюрчю энни бар да бар. Олай демек, йыракъ районланы халкълары Магъачкъаладагъы баш конторгъа гелме герек демек тюзлюк. Шону учун чу

ону ерлердеги бѣлюклерин кѣруулагъаны. Мисал учун, Хасавюрт шагъарны тарчыкълы адамлары туврадан-тувра «Инсан» деген фондну Хасавюрт шагъар бѣлюгюне барма бола.

– Ювукъ замангъа не буса да бир чара гѣз алгъа тутулгъанмы?

– Масала, сыйлы Рамазан айда биз «Гъар ожакъгъа – ашамлыкъ мал» деген ишни оьтгерме гѣз алгъа тутубыз. Гъалиги ерли шолай иш янгыз Магъачкъалада оьтгериле эди. Гъали буса шагъарланы, районланы имамларыны кѣмеклиги булан ашамлыкъ маллагъа бакъгъан якъда гъажатлыкъ булангъылан савлай республикада таъмин этмекни къастын этежекбиз. Ондан къайры да, гъар тюзлюк озге чараланы оьтгермекни гѣз алгъа тутубыз.

– Гележекде фондну ишин не ёрукъда гѣресиз?

– Гележекде, устюнлю кюйде бирге ишлевню натижасында, савлай Россияда бѣлюклерибизни ачма сюебиз. Башлап шолай бѣлюклени Москва ва Санкт-Петербург йимик уллу шагъарларда ачма гѣз алгъа тутубыз.

Олай да мен фондну ишинде гъаракатчы кюйде ортакъчылыкъ этегенлеге разилигимни билдирер эдим. Биз къайсы буса да бир ишни билдиргенде, шолагъа шосагъат сесленегенлер болагъаны разиликни тувдура. Шолай адамланы санаву гюн сайын кѣп бола буса.

Лакъырлашыву Рамазан Абдулхалыкъов юрютген

Дин халкъланы бирлигин беклешдире

1 « Мени эсиме гелеген кюйде, биз булай эркиликге гъазир болмагъанбыздыр. Ватаныбыз Дагъыстанда паракатлыкъны ва оьсювню болдурмакъны орнунда, бютюн Россиягъа Ислам дин пайдалы загъатгъа чакъырагъанлы, яхшы ишлеге уьиретегенни гѣрсетмекни орнунда, биз уьлкебизни ер-ерине террорчуланы ва эстремистлени яймагъа башладыкъ. Булайлыкъ Ислам динни душманлары булан этилди. Натихада бугюн «ислам террорчулукъ» деп кѣп айтылагъан болду. Бир ислам террорчулукъ да ёкъ. Гъакъыкъатда Ислам динге къаршы террорчулукъ бар!»

«Бизин аслу мурадыбыз, шо гъакъда абурлу муфтисиз де айтгъан эди, Есибиз Аллагъа ибадат этгенден къайры, Дагъыстанда паракатлыкъ ва оьсюв болдурмакъ, – деп къошду Рамазан Гъажимуратович. – Бу сыйлы айны биз гъакъыкъатны, рагъмулукъ, яхшылыкъны, сюевню яймакъ ва бусурман уьмметни бирикдирмек учун къоллама герекбиз». Дагъыстанны муфтисини шайх Агъмат гъажи Абдулаев бары да бусурманланы рамазан ай булан къутлай туруп, булай деди:

– Лап къаравуллангъан ва рагъмулу бусурман айланы бириси – сыйлы ва багъалы рамазан ай гелди. Бу Яратгъаныбыз ушатар йимик кѣп ишлени этилеген айы, гюнагъар гечилеген ай. Рамазан ай Пайхаммарыбызгъа ﷺ Къуръан аятлар тюзлюмге башлагъаны булан да айрыла, белгилене. Есибиз Аллагъ барыгъызыны да оразаларыгъызыны къабул этсин, бу айда этген рагъмулу ишлеригизни де

къабул этсин, ругъ паракатлыкъны ва гючюгюзге инанывну савгъат этсин, пайдалы загъат учун гюч де ругландырыв да берсин, яманлыкълардан сакъласын! Олай да Дагъыстанны муфтисини Р.Абдулатиповгъа республиканы бусурманларына агъамият берегени ва оланы тарыкъ-геригине кѣмек къол ялгъайгъаны саялы баракалла сѣзлер айтды. Агъмат гъажи ташдырып айтгъан кюйде, Дагъыстанны башчысы дин экстремизм масъалаланы бирликде чечмеге чакъырагъанын айрыча эгерди ва багъалады.

Муфти белгилегени йимик, жамиятны пайдасына паракатлыкъны ва оьсювню болдурмакъ учун, дин кѣруумлар пачалыкъ органлар булан тыгъыс кюйде гъаракат эте, иш юрте.

– Рамазан айда биз озюбюзню алышдырмагъа герекбиз. Ишибизде, юрюбюзде озге заманларда этмеге ёл къоягъан затланы бу айда гери урмагъа тарыкъбыз. Бир-бирибизге бакъгъан агъамиятыбызны да артдырмагъа герекбиз, авам ва яман ишлени этерден сакъланмагъа тарыкъбыз. Неге тюзлюк эрши ишлерибиз бусурман деген оьр атгъа тамгъа салмагъа болур. Бир-бирибизге кѣмекни къолун узатсакъ ва харлылагъа къыйынлыгъында табылсакъ, гъакъгерти бусурманлар болмагъа болурбуз. Олай да муъминлер бир-биринден гечсе яхшы. Олар бола туруп яхшы ишлер кѣп этмеге гъаракат этмеге тийишли, – деп Агъмат гъажи форумну жамын чыгъарды.

Мурат Гъажиев

Намазланы заманы: къайсы кюй тюз?

Артагъы гюнлерде социальный сетлерде тамаша видео ролик яйылмагъа башлагъан. Онда айтылагъан кюйде Дагъыстанда эртенги намаз республиканы муфтисини къабул этген рузнамадан эсе хыйлы геч башлана. Бу ролик ораза тутугъанланы ва эгерилген рузнамада гѣрсетилген сагъатгъа гѣре намаз къылагъанланы адашдыра ва юреке шекликлер тувдура.

Арада шолай гъал тувулунгъан сонг, бир-нече ругъанилер, алимулер, межитлени имамлары ва намазны вакъгисин токъташдырыв булан машгъул ахтарывчулар жыйылып ишчи бѣлюк кѣруу, оьзлер турагъан ерлерде де ва озге районларда да янгыдан къаравлар ва белгилелер эте. Шолайлыкъда башында Дагъыстанны муфтисини биринчи орунбасары Агъмат гъажи Кахаев де булан, Хасавюрт шагъарны жума межитини имамы Ягъия гъажи Магъаматов, алимулер Агъмат гъажи Исаев, Магъаммат гъажи Магъамматов, Капсийск шагъарны имамыны орунбасары Анвар гъажи Касанкусинов ва озге имамлар ва алимулер булан бирче Дагъыстанны тав ва тюзлюк районларында арты артындан дѣрт

гюн ахтарывлар юрютю. Ахтарывларда ортакъчылыкъ этген бары да ругъанилер намазланы башланыву муфтисини токъташдырыв рузнама булан тюзлюк-тюз геле деп рази болду. 23-нчю июнда Дагъыстанны муфтисини, о-бу ерге гѣре ва чакъны таъсирин гъисапгъа да алып, эртенги намаз не вакътиде болагъанлы гъакъында пикур алышдырыв учун алимулени мажлисин оьтгерге. Жыйында башында муфти булан 15 алиму ортакъчылыкъ этди. Мажлисде ортакъчылыкъ этген бары да алимулер далиллер булан муфтисини къабул этген рузнама тюз геле деп токъташдырды. Олар айтгъан кюйде, гъалиги рузнамадан бир минутгъа сама да тайышмакъа гери урула.

«Ас-салам» газетни редакциясындан

Бу назмулагъа юз йыл бола

Дагъыстанны ругъани идарасы, муфтини таклифине гёре, бу йыл, машаллагъа! – кылыкъланы яхшылашдырывну Йылы деп билдирген. Озокъда, кылыкъланы яхшылашдырмакъ кёп тармакъланы кьуршайган бек пайдалы гъаракат ва чалышыв, гъаман да яхшы ишлени этмеге гъакъ юрекден талпыныв, бусурманланы «кылыкъ китапларын» халкъ арада генг кюйде яймакъ.

Муна шо маънада кьумукъча алгъагда язылган ширьулар ва назмулар да аз ёлукъмай. Шо журада кьумукъ авторлар гъалиден юз йылдан да артыкъ заманлар алда язганларындан экисин тюпде гелтиребиз. Охувчуланы тергевюне берилген бу алдынгы асарлар бир эсделик асарлар деп кьаралса да, гъали болгунча олар бириси де печатдан чыкъмагъан эди буса да, тек о замангы агъвалатлар ва кьаравлар гъалиги заманга да бек кыйышып геле. Мен оланы 1983-нчу йылда Хасавюртда табып, язып алып кьойган эдим – о шагьарда яшап турган тамазалар бабаюртлу Атав Атаевни ва яхсайлы Абдулгъамит Гъажиявовну коллекцияларындан. О текстлени арап-ажам язывдан орус-кирил язывга айландырып онгардым.

Тюпде биз гелтирген биринчи ширьуну яхсайлы Гьамзаны уланы шаир молла Абдулкерим язган.

Бу асар яхсайлы Умалат гъажиге багъышланып язылган. Умалат Бабатов 1325 (1907) йылда гъаж кыылган, арап тилни де яхшы кюйде билеген адам болган. Озью мадарлы тажир (сатыв-алыв булан машгъул адам) болган. Огъар багъышланган бу назмуда ону аты «садыкъ Умалат» деп, таза кьумукъча айтганда – «тюзлюкню-гертиликни юрютеген Умалат» деп белгилене. Яхсайлы Умалат гъажи гъижратны 1310 -нчу йылда (бу 1892-1893 йыллагъа расгеле) ата юртунда, озьюню гъалал харжын чыгъарып («сарф этип») мадраса да кьуруп, онда талиб (мутаим, охувчу) яшланы гъап-гъавайын охута болган. Умалат гъажи этген пайдалы ва оьр кылыкълы ишлерин макътап, юртлусу молла Абдулкерим шулай ширьуну язган. Неге тююл де, шо вакътилерде жагъил яшлар динге немкьорай янашагъанлыкъ, бусурман динин ташлап, динде сёгюлеген эси (бусурманлыкъдан тышгъари) адатлагъа багъып кьалганлыкъ ачыкъ кюйде гёрюнюп, булай гъалны тезликде тюземесе ярамайгъанлыкъны тюпден анлагъан герти муьмин Умалат, шоллай мадраса кьурдурган болган. Ойлашып кьарасакъ, бу агъвалат гъалиги адамланы да тергевюн тартар йимик яхшы мисал болуп токътай.

Биз тапган кьольязмада молла Абдулкеримни аса-

рыны аты ёкъ, буса да мен ону ширьусундан бир сатырны алып, ону бу ширьугъа ат гъисапда кьоллайман.

Шо ширьуну артында арап тилде язылган сёзлеге кьарагъанда, молла Абдулкерим озьюню бу ширьусуну текстин машгъур юртлулары алим Абдурашит Арсланмурзаевге ва Абуш Кьарамурзаевге йиберген болган.

Тюпдеги эки ширьудан бирисин теьбенкьазанышлы белгили устаз ва шайых Арсланали гъажини кызы Патимат Гьосейнова гетген ХХ-нчы асруну баш йылларында язган. Ол кызы, озьюню йылларына гёре тююл, кёп артыкъ даражада билимлеге ва динни кьанунларына ес болган, озью жагъиллейин, кызылайын Уллу Аллагъны буйругъу булан бу дюньядан тез гетген. Теьбенги Кьазанышда ону зияраты да бар – юртну «Жумамежит кьабурлар» деген уллу кьабурланы ювугъунда. Бу ширьуда Патимат озьюню Солтанум деген бир кьардаш адамын бусурман динни тюз ёлунда юрюмеге ва яман ёллардан базгечип яшамагъа чакъыра. Бу чакъырывлар гъалиги заманны бир-бир тайпа тиштайпаларына бек пайдалы болур эди.

Гьасан ОРАЗАЕВ

Молла Абдулкерим ибну Гьамза ал-Яхсави

ПАКЪЫРЛАГЪА БЕРГЕНИНГДЕН ТОЙМАЙСАН...

Бир минг уьч юз онунчу йыл болгъанда,
Дагъыстан халкъ бакъды дюнья юзюне,
Жагъиллери адатларын бек тутду,
Тынгламады алимлени сёзюне.

Алимлеге кьарамакълыкъ кьалган сонг,
Эстик дюнья талаб этме башланды.
Шол себепли Дагъыстанны ичинде
Илму охумакъ бир кьолайсыз ташланды.

Аны гёрюп тажир садыкъ Умалат
Негет кылды гъалал малын сарф этме
Къайратланып кьыркъды дюнья йиплерин
Ёл чыгъарды женнет уьюне гетме.

Сайлав этип тавдан алим гелтирди,
Муталимлер охутмагъа гъакъ берип.
Шо яхшы ёл гъар ерде де башланды,
Яхсайлы тажир Умалатны гёрюп.

Мадрасалар сен, Умалат, ишлетдинг,
Охумагъа суйген агъар гирсин деп,
Буйрукъ этдинг пайдасызлар кьалсын деп,
Пайда алагъан адам анда барсын деп.

Юреклерден кьайгъылыны тайдырдынг,
Илму нюрюн талиблеге яйдырдынг,
Бир солугъан чечеклени яшнатдынг,
Айланангдан жагъилликни ташлатдынг.

Динге кёмек этмекликни хабары
Бек уллудур бир Аллагъны янында.
Шолай ишни сююп этген уланны
Попагълары кьалмас аны санында.

Бети ярыкъ болур аны нюрюнден,
Пайын алыр женнетлени теьрюнден.
Бу гъалиги адамлагъа кьарайман –
Умалатдан теьбенлени макътайлар.

Тийишсизге тилин кьыйнай сёлетип,
Тийишлиге гъакъын айтмай токътайлар.
Сени гъакъын билген кюйде мен айтсам –
Бу замангы яхшылыны бирисен.

Иш бажарып юрютесен гъар ерде,
Къыйылагъа салса озьюнг тирисен.
Дос-кьардашынг темтиреме кьоймайсан,
Пакъырлагъа бергенингден тоймайсан.

Малынг кёп деп умут этип айтмайман,
Аллагъ учун мен айтаман шуланы.
Бу сёзлени ким айтган деп сорасанг –
Молла Абдулкерим Гьамзаны уланы.

Теьбенги кьазанышлы Арсланали гъажини кызы Патимат, озьюню Солтанум деген кьардаш кьатынына язып гетген насибат сёзлери. Дагъыстанда, арап тилде охуп оьр билим булан кёбюсю эренлер де етишмеген даражагъа ес яш кызы эди Патимат. Тек озью дюньяда узакъ яшамады: 25 йыллыкъ заманында оьлюп кьалды. Аллагъ рагъмат этсин аны, амин!

Муна гъала дуалар
Охума суйсенг олтур,
Гетген зая оьмрюнге
Гёзюнгню яшдан толтур.

Жагъилликден тоймайсан
Къапулдукъда баягъы,
Шунча заман кеп этдинг
Таман тююлму дагъы?

Таман да алай таман,
Ярамас дагъы артма,
Энди сама да кьара
Напсынг Аллагъгъа тартма.

Ойлап кьарасанг сагъа
Аллагъдан ювукъ барму?
Магъа кьара деп тура –
Арт бермеге ярарму?

Магъа бакъ, гъей кьулум, – дей,
Нетсен пана дюньяны,
Менден артыкъ сюердей
Несин гёргенсен аны?

Мен тююлменму, кьулум,
Кёкню-ерни безетген,
Кьудратымны гёрсюн деп
Бу ажайиплени этген?

Мен тююлменму, кьулум,
Бу саниатланы башы,
Менден тююлму дагъы
Бары махлукъат ашы?

Мен тююлменму сизин
Ата белден яратган,
Ананы кьурсагъындан
Дюнья юзюне атган?

Нетме булай гъазирсиз
Унутмакълыкъгъа Мени,
Менден азиз гёрюрдей
Неси бар бу дюньяны?

Менден озьге бар буса
Мурад берме дюньяда,
Кёклеге батгъыч салып
Узатылыгъыз яда.

Ёкъ буса дагъы гиши
Къыйын-тынчыгъыз айтма,
Энди сама да ярар
Гъакъ юрек булан кьайтма.

Гъазирлеген Гасан ОРАЗАЕВ

– Къан тамурлагъа гюч береген затланы гийиртсе, ораза тутув бузуламы?

– Алимлени кёбюсю гысап этеген кюйде, къан тамурлардан таба инсангъа ачлыкъны сезмеге кьоймайгъан веществоланы укол булан гийирив ораза тутувну бузмай, неге тюгюл олар авзундан, кьулакъларындан, озге шолай ерлерден таба гийирилмей.

Амма озге алимлер башгъача ойлаша. Олар айтагъан кюйде, ораза тутувну аслу себеби ачлыкъ булан сынав оьтмек. Олай болгъан сонг, инсан ачлыкъны сезмеген буса, ораза тутуву да герти болмас.

Биринчи пикру авур тарта деп гысаплана, тек олай ораза тутув саялы шабагъат болмай, неге тюгюл о толу ораза тутувгъа саналмай.

– Ораза тутагъан адамгъа не этмеге яхшы санала?

– Ораза тутагъан адамгъа булай этмеге яхшы болур:

1. Шардангъа туруп ашамагъа, ичмеге, олай да бир-эки сама да кабахурма яда сув ичип тоймакъ. 2. Ораза ачагъанда кабахурма булан ачмакъ, ёкъ буса, сув ичип.

3. Шекли ашдан сакъланмакъ.

4. Гьалал иштагъдан сакъланьп болмакъ (демек кьатынына тиймекден, кьарамакъдан ва шолай башгъалардан сакъланмакъ).

5. Кьуръан охумакъ, айрокъда рамазан айны ахырынчы он гюнюнде.

6. Болгъан чакъы кёп садагъа оьлешмеге кьарамакъ.

7. Аллагъгъа этеген ибадатны артдырмакъ, олай да озге рагъмулу ишлени кёп этмек.

8. Иьтикафгъа негет де тутуп, Рамазан айны артдагъы он гюнюнде межитде болмакъ.

– Негетни къачан этмеге тарыкъ?

– Имам Шапиини мазгъабына гёре, негетни гюн батгъан сонг (ахшам намазны вакътиси гелгенде) танг кьатгъанча (эртенги намаз башлангъанча) этмеге тарыкъ.

Негетни айтмагъа унутуп кьалмас учун булай этмеге ярай: ахшам намазны вакътиси гелгендокъ, ораза ачып, артындагъы гюнге негет айтып кьоймагъа бола. Ораза тутувну гери урувлары буса, эртенги намаздан сонг башлана.

– Рамазан айда ораза тутув ким учун борч?

– Гьар гьакъылбалыкъ болгъан бусурман адам – гьакъылдан тайышмагъан буса, савлукъ якъдан гючю чата буса ва тазалыкъ гьалында буса (кьатынгишилеге гьайизни вакътисинде ва яш тапгъанда тазаланып битгинче ораза тутмагъа гери урула) рамазан айда ораза тутмагъа борчлу.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз.

Бизин номерибиз:

8928-800-01-97

– Ораза тутувну не зат буса?

1) Ислам дининден чыгъыв, Аллагъ сакъласын шондан.
2) Кьулакъдан, бурунундан, авзундан, авратындан не зат буса да ичине гирив. Амма билмей ашап яда ичип кьойгъан булан ораза тутув бузулмай.

3) Иш этип кьусмакъ. Сюймей кьусса, ораза тутув бузулмай, аслусу янгъдан ичине гетмекден сакъланмагъа тарыкъ.

4) Шагъват чыгъыв. Амма шагъват юхлайгъанда озлюгюнден чыкъса, ораза тутув бузулмай.

5) Кьатынына ювукъ болув.

Эгерилген себеплеге гёре ораза тутув бузулгъан буса, гюнню кьалгъан янын ораза тутагъанда йимик гери урувлардан сакъланмагъа тарыкъ.

– Эгер билмей ашап яда ичип кьойса, ораза тутув бузуламы?

– Эгер адам билмей ашаса яда ичсе, тек ораза тутагъанни эсине гелип шоссагъат ашавун, ичивюн токътатса, ону ораза тутуву бузулмай, тойгъан чакъы ашаса да.

– Негетни айтмагъа унутгъан буса, не этмеге тарыкъ?

– Герекли заманда негетни айтмагъа унутгъан бусагъыз (ахшам намаздан эртенги намазны вакътиси болгъан чакъы болжал), шо гюн тутгъан оразагъыз кьабул этилмей. Амма шо шолай буса да, оразаны ачып, ашамагъа ва ичмеге тарыкъ тюгюл. Кьутгъарылгъан шо оразаны буса, рамазан ай битген сонг телеп тутмагъа тарыкъ.

– Ораза тутмакъгъа негет нечик айтыла?

– Негетни юреке тутмагъа тарыкъ, авзу булан айтмакъ буса сюннет. Негет булай айтыла: «Мен негет этдим тангала рамазан айны борч болгъан оразасын тутмагъа Аллагъ учун», – негетни бу лап яхшы кьайдасы.

ДАГЕСТАНСКИЙ ИСЛАМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ ШЕЙХА МУХАММАД-АРИФА

ОБЪЯВЛЯЕТ ПРИЕМ АБИТУРИЕНТОВ НА ОЧЕРЕДНОЙ УЧЕБНЫЙ ГОД

Обучение предназначено для получения целостных знаний о религии и подготовки специалистов со средним и высшим профессиональным религиозным образованием по направлению «культ исламского вероисповедания» квалификации «священнослужитель исламского культа»

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ:

✓ в Дагестанском исламском университете – 5 лет;

✓ в Медресе – 3 года.

ДОКУМЕНТЫ НЕОБХОДИМЫЕ ДЛЯ ПОСТУПЛЕНИЯ:

✓ нотариальная копия аттестата или диплома;

✓ копия паспорта – 2 шт.;

✓ фотокарточки размером 3x4 в количестве пяти штук;

✓ медицинская справка Ф 086;

✓ прививочный сертификат Ф 156/у-93;

✓ рекомендация от преподавателя религиозного обучения либо от руководителя мечети (имама) расположенной по месту жительства абитуриента.

ПРИЁМ ДОКУМЕНТОВ ЕЖЕДНЕВНО

КРОМЕ ПЯТНИЦЫ

С 9.00 ДО 17.00

ПЕРЕРЫВ С 12.00 ДО 13.00

г. Махачкала, ул. Дахадаева, 136

тел.: 8 988 294 56 16

Наш адрес:

– Мен авруйман ва дарман ичмеге герекмен, ораза тутувум бузалмы, деп билмеге сюер эдим?

– Эгер дарманланы яздыргъан доктор, рамазан айны борчун яхшы ан-

глайгъан бусурман да болуп, шоланы гюндюз вакътиде ичмесе ярамай деп, айта буса (ораза ачгъан сонг да ичмеге ёл ёкъ буса), шо айтагъан кюйде этмеге тарыкъ. Рамазан айны шо борч оразасын буса, сонг телеп тутмагъа тарыкъ.

Рузнама

Август

дни	Утренний	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	02:40	04:38	11:58	15:56	19:13	20:43
2	02:41	04:39	11:58	15:56	19:12	20:42
4	02:45	04:41	11:58	15:55	19:09	20:39
6	02:48	04:43	11:57	15:54	19:07	20:37
8	02:52	04:46	11:57	15:53	19:04	20:34
10	02:55	04:48	11:57	15:52	19:01	20:31
12	02:58	04:50	11:57	15:50	18:59	20:29
14	03:02	04:52	11:56	15:49	18:56	20:26
16	03:05	04:54	11:56	15:48	18:53	20:23
18	03:08	04:56	11:55	15:46	18:50	20:20
20	03:12	04:59	11:55	15:45	18:47	20:17
22	03:15	05:01	11:54	15:43	18:43	20:13
24	03:18	05:03	11:54	15:41	18:40	20:10
26	03:21	05:05	11:53	15:39	18:37	20:07
28	03:24	05:07	11:53	15:38	18:34	20:04
30	03:27	05:09	11:52	15:36	18:30	20:00